

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

КУРС ЛЕКЦІЙ

«Структура та функції олімпійського спорту»

з дисципліни «Олімпійський спорт»

для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей

017 Фізична культура і спорт і 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Курс лекцій «Структура та функції олімпійського спорту» з дисципліни «Олімпійський спорт» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей 017 «Фізична культура і спорт» і 227 «Фізична терапія та ерготерапія» / Укл.: О.В. Порада, О.М. Захарова, С.В. Сметанін – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 54 с.

Укладачі: О.В. Порада, ст. викладач
О.М. Захарова, ст. викладач
С.В. Сметанін, ст. викладач

Рецензент: Г.М. Шамардіна, професор, к.п.н.

Відповідальний

за випуск: О.В. Порада, ст. викладач

Затверджено
на засіданні кафедри
«Управління фізичною
культурою та спортом»
Протокол № 12
від «17» квітня 2020 р.

Рекомендовано до видання НМК факультету
«Управління фізичною культурою та спортом»
Протокол № 08 від «06» 05 2020р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Олімпійський спорт: визначення поняття. Його мета, особливості і значення.....	6
2 Класифікація олімпійських видів спорту.....	7
3 Засадничі принципи, структура і функціонування олімпійського спорту.....	10
4 Олімпійська хартія – основний правовий документ олімпійського спорту	13
5 Загальна структура міжнародної олімпійської системи	16
6 Міжнародний олімпійський комітет (МОК) і основи його діяльності	17
6.1 Штаб-квартира МОК.....	17
6.2 Цілі та завдання МОК.....	18
6.3 Членство і комплектування Міжнародного олімпійського комітету	20
6.4 Обов'язки членів МОК	25
6.5 Основні органи МОК	26
6.6 Олімпійські конгреси	28
7 Соціально-політичні і правові аспекти сучасного Олімпійського спорту	33
8 Характеристика рекламно-спонсорських програм ТОП	38
9 Соціальні функції спорту і напряму спортивного руху в суспільстві	41
10 Множинність функціональних властивостей спорту і варіативність їх конкретних проявів	43
Теми для самостійної роботи студентів	48
Абревіатури, що використовуються в олімпійському русі	50
Фундаментальні принципи олімпізму	51
Список літератури	53

ВСТУП

Спорт (англ. *sport*, походить від давньофранцузького фр. *disport* – «дозвілля», «розвага») – організована за певними правилами діяльність людей, що полягає в зіставленні їх фізичних та інтелектуальних здібностей, а також підготування до цієї діяльності і міжособові відношення, що виникають в процесі гри.

Коротко, **спорт** – це змагання за певними правилами та підготовка до цих змагань. Часто, спорт служить розвагою для глядачів.

Зазвичай спортом є специфічний вид фізичної або інтелектуальної активності, яку здійснюють з метою змагання, а також поліпшення здоров'я, отримання морального і матеріального задоволення, прагнення до удосконалення і слави, покращення навичок.

Спорт ділиться на аматорський і професійний. Професійний спорт є важливою частиною індустрії розваг. За великими спортивними змаганнями спостерігають тисячі глядачів на трибунах стадіонів та спортивних залів і мільйони телеглядачів.

Види спорту поділяються на індивідуальні й командні. Окремо виділяють розумові види спорту й технічні види спорту. До розумових видів спорту належать різного роду настільні ігри. В технічних видах спорту використовуються різноманітні механізми й машини: мотоцикли, автомобілі, літаки, моторні човни, тощо.

З виникненням олімпійського руху види спорту, що входять до програми Олімпійських ігор мають особливий статус і в першу чергу фінансуються на державному рівні.

Деякі види спорту визнані олімпійським комітетом, хоча й не входять до програми Олімпійських ігор.

До олімпійських видів спорту належать легка та важка атлетика, плавання та інші водні види спорту, такі як стрибки у воду, гімнастика, різні види єдиноборств: бокс, боротьба, дзюдо, таеквондо тощо, фехтування, кінний спорт, стрілецький спорт та стрільба з лука, велоспорт, веслування, вітрильний спорт та деякі види популярних ігрових видів спорту, а також сучасне п'ятиборство – вид спорту, вигаданий засновником олімпійського руху П'єром де Кубертенем.

До програми зимових олімпіад входять різні види лижного, ковзанярського, санного спорту, біатлон, а також деякі види ігрових зимових видів спорту.

«Спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності» (стаття І Закону України «Про фізичну культуру і спорт»).

Спорт є ефективним засобом фізичного виховання. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення, і в цьому плані спорт має міжнародне значення.

Але він не зводиться лише до фізичного виховання. Спорт має самостійне загальнокультурне, педагогічне, естетичне та інші значення. Це особливо стосується «великого спорту».

Фізичне виховання не може обмежуватись лише спортом, і він не може розглядатися як універсальний засіб фізичного виховання, тому що представляє підвищені, часто граничні вимоги до функціональних можливостей організму людей, їхнього віку, стану здоров'я і рівня підготовленості.

1 ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ. ЙОГО МЕТА, ОСОБЛИВОСТІ І ЗНАЧЕННЯ

До кінця ХХ в чітко визначилися три різновиди сучасного спорту, що мають різну цільову спрямованість і критерії ефективності:

- олімпійський спорт;
- масовий спорт;
- професійний спорт.

У сфері олімпійського спорту уся діяльність концентрується на підготовці до Олімпійських ігор, їх успішному проведенні. Найвищим критерієм ефективності підготовки спортсменів є завоювання золотої медалі.

У основі масового (народного) спорту лежить використання засобів спорту для гармонійного розвитку людини, зміцнення здоров'я і профілактики захворювань, самоствердження і самопізнання, раціональної організації дозвілля.

Професійний спорт - сфера розважально бізнесу, в якій спортсмени є робочою силою, а основним критерієм ефективності - прибутки. Спортивна майстерність, високі результати - цей лише дієвий засіб витягання прибутку.

Олімпійський, масовий і професійний спорт - самостійні явища і галузі знань, що характеризуються принциповими розбіжностями, що, проте, не виключає їх часткового збігу і тісної взаємодії.

Багато спортсменів, що досягли успіхів в олімпійському спорті, йдуть для роботи по контрактах в професійний спорт, що особливо яскраво проявляється у баскетболі, хокеї з шайбою, боксі і ряду ін. видів спорту.

Олімпійський спорт є потужним стимулом для розвитку масового спорту, залучення до нього мільйонів людей різного віку, особливо дітей і молоді.

Одночасно з масового спорту в олімпійський і професійний спорт відбирають талановитих спортсменів, які надалі домагаються видатних результатів.

На сучасному етапі розвитку посилюються специфічні риси олімпійського, масового і професійного спорту, відбувається усе більше їх відособлення в самостійні галузі діяльності. Це відноситься

не лише до цільової спрямованості і критеріїв ефективності, але і до організаційно-управлінської, соціально-правової, фінансово-економічної діяльності.

Принципові відмінності відзначаються також в системі відбору спортсменів і планування змагань, побудові підготовки спортсменів на усіх етапах багаторічного вдосконалення.

2 КЛАСИФІКАЦІЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ

У спорті є різноманітні класифікації його видів. Залежно від особливостей тренувальної і змагання діяльності спортсменів вони діляться на шість груп (тобто – це класифікація усіх відомих видів спорту).

Перша група - атлетичні види спорту, пов'язані з гранично активною руховою діяльністю спортсмена (легка і важка атлетика, веслування академічне, веслування на байдарках і каное, спортивна і художня гімнастика, різні види спортивних ігор і єдиноборств та ін.).

Друга група - види спорту, в яких рухова діяльність спортсмена спрямована на управління засобами пересування (автомобілем, літаком, мотоциклом, яхтою та ін.).

Третя група - види спорту з використанням спеціальної спортивної зброї (рушниця, лука та ін.).

Четверта група - види спорту, засновані на зіставленні результатів конструкторської діяльності (авіа- та судомодельовання та ін.).

П'ята група - види спорту, пов'язані з пересуванням по місцевості (туризм, альпінізм та ін.).

Шоста група - види спорту, де діяльність спортсмена носить характер абстрактно-композиційного мислення.

Приведена вище класифікація неприйнятна для олімпійського спорту, оскільки відповідно до Олімпійської хартії деякі види спорту не можуть бути представлені в програмах Олімпійських ігор як що не відповідають основним критеріям, що пред'являються до олімпійських видів спорту. Це в основному види спорту, дисципліни або види змагань, в яких результати головним чином залежать від механічної рушійної сили, тому так звані технічні види спорту, що входять в другу і четверту групи (автомобільний спорт, водномоторний спорт, дельтопланерний спорт, літаковий спорт,

мотоциклетний спорт, автомобільний спорт, спорт судномоделі та ін.). Не можуть бути включені в програми Олімпійських ігор і види спорту п'ятою і шостою груп.

Види спорту і дисципліни, що становлять зміст програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор, прийнято ділити за іншим принципом.

Найбільш поширеною є класифікація, що відбиває специфіку рухів, а також структуру діяльності змагання і тренувальної, характерну для різних видів спорту.

Ця класифікація включає наступні види спорту і спортивні дисципліни:

- **циклічні** – бігові дисципліни легкої атлетики, плавання, веслування академічне, веслування на байдарках і каное, велосипедний спорт, швидкісний біг на ковзанах, шорт-трек, лижні перегони;

- **швидкісно-силові** – важка атлетика, легкоатлетичні стрибки і метання, стрибки на лижах з трампліну;

- **складнокоординаційні** – гімнастика спортивна, гімнастика художня, стрибки у воду, стрибки на батуті, стрільба стендова, стрільба кульова, стрільба з лука, синхронне плавання, вітрильний спорт, грібний слалом, кінний спорт (війждження, подолання перешкод), фігурне катання на ковзанах, фрістайл, бобслей, гірськолижний спорт, санний спорт, сноубординг, скелетон;

- **єдиноборства** – бокс, фехтування, боротьба вільна, боротьба греко-римська, дзюдо, тхэквондо;

- **спортивні ігри** – баскетбол, бадмінтон, бейсбол, софтбол, волейбол, гандбол, футбол, ватерполо, хокей на льоду, хокей на траві, теніс, настільний теніс, волейбол пляжний, керлінг;

- **багатоборства і комбіновані види** – сучасне п'ятиборство, легкоатлетичне десятиборство і семиборство, триатлон, кінне триборство, лижне двоборство, біатлон.

У спеціальній літературі приводиться також класифікація олімпійських видів спорту, заснована на аналізі структури рухових дій. Згідно цієї класифікації, виділяються види спорту:

- з **циклічною структурою рухів** (плавання, веслування, швидкісний біг на ковзанах та ін.) – для них характерне багатократне повторення стереотипних циклів рухів;

- з **ациклічною структурою рухів** (боротьба, бокс, гімнастика, спортивні ігри та ін.) – характеризуються різкою зміною характеру рухової активності;

- з **комбінованою структурою рухів** (багатоборства, біатлон та ін.) – для них характерне поєднання роботи циклічного ациклічного характеру.

Види спорту, спортивні дисципліни і види змагань можуть бути згруповані і по особливостях взаємодії спортсменів, що доповнює класифікацію, побудовану на основі специфіки рухових дій і структури діяльності змагання.

Відповідно до міжнародного статусу, **що відображає географічне поширення видів спорту, а також кількість країн їх культивують**, олімпійські види спорту можуть бути поділені на:

- **міжнародні** (легка атлетика, плавання, гімнастика, спортивні ігри та ін.) – поширені в більшості країн;

- **регіональні** (наприклад, бейсбол, тхеквондо, хокей на траві) – культивовані в основному в країнах регіону;

- **народно-національні** – розвинені серед окремих націй і народів.

У міру зростання популярності спорту і розвитку міжнародного спортивного руху регіональні і навіть народно-національні види нерідко набувають характеру міжнародних.

Зростанню популярності різних видів спорту значною мірою сприяє діяльність міжнародних спортивних організацій, загальні тенденції розвитку олімпійського спорту, включаючи комерційні і політичні аспекти.

По цільових установках масовий спорт пов'язаний зі змаганнями, в яких в якості мети з'являється сам процес боротьби змагання. У олімпійському спорті істотне значення має цільовий акцент, який пов'язаний з перемогою, результатом або заняттям певного місця.

Конкуренція, що тим більше освітлюється засобами масової інформації,- важливий чинник підвищення привабливості і видовищності змагань.

3 ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ, СТРУКТУРА І ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

Принципи олімпійського спорту, його структура і основи діяльності були глибоко розроблені наприкінці минулого століття П'єром де Кубертенем і його однодумцями та в основних рисах збереглися нині, що свідчить про їх обгрунтованість і життєвість.

Звичайно, зміни, що відбувалися у світі впродовж минулого століття, вимагали постійного вдосконалення міжнародної олімпійської системи, приведення її у відповідність до реалій навколишнього світу і самого спорту вищих досягнень.

Зasadничі принципи олімпійського спорту

Перш ніж перейти до розгляду принципів олімпійського руху, викладених в Олімпійській хартії, приведемо витяг з листа Кубертена, адресованого учасникам Ігор IX Олімпіади 1928 р. в Амстердамі :

«Будучи хворим, я з великим жалем повинен відмовитися від задоволення бути серед вас. Коли через 4 роки в Лос-Анджелесі будуть проведені Ігри X Олімпіади, я, мабуть, також не зможу прибути на них. Тому цим листом я прощаюся з вами.

Я прошу вас зберегти полум'я оновленого олімпізму та відстояти необхідні йому принципи та інститути:

- передусім рівність основних видів спорту;
- змагання в галузі мистецтва, які додають до прекрасної фізичної діяльності твори розуму, пройняті ідеями спорту;
- клятву спортсменів, яка, спираючись на почуття честі, містить початок єдино дієвого способу ефективного рішення проблеми аматорства;
- олімпійський прапор, який відбиває кольори усіх народів і символізує п'ять частин світу, об'єднаних спортом;
- церемоніал і ритуал відкриття і закриття Ігор із завершальною віддачею почесей еллінізму, від якого вони беруть свій початок;
- і, нарешті, авторитет МОК.

Я знову дякую тим, хто йшов за мною і послідовно допомагав мені у справі, якій я служу вже більше 40 років, долаючи труднощі і опір».

Як бачимо, в цьому листі викладені ті основні принципи сучасного олімпійського руху, яким дорожив його засновник.

У новому варіанті Олімпійської хартії, прийнятому в 2019 р., називаються наступні **сім засадничих принципів олімпійського руху**.

1. Концепція сучасного олімпізму належить П'єру де Кубертену, за чиєю ініціативою в червні 1894 р. в Парижі відбувся Міжнародний атлетичний конгрес з метою відновлення Олімпійських ігор і був **самозаснований Міжнародний олімпійський комітет (МОК)**, який керує з того часу олімпійським рухом.

2. Олімпізм є **філософською концепцією життя**, що об'єднує в єдине ціле тіло, волю і розум. Будучи сполучною ланкою між спортом, культурою і освітою, олімпізм прагне до створення такого способу життя, в основі якого лежала б радість від занять різними видами фізичної діяльності, способу життя, який проголошував би виховну цінність позитивних прикладів і повагу до загальних етичних принципів.

3. Метою олімпізму є **повсюдне становлення спорту на службу гармонійного розвитку людини** з тим, щоб сприяти створенню мирного суспільства, яке піклується про збереження людської гідності.

4. Олімпійський рух, керований МОК, бере початок в сучасному олімпізмі. Під верховною владою МОК олімпійський рух об'єднує організації, спортсменів і інших осіб, які згодні керуватися Олімпійською хартією. Критерієм приналежності до олімпійського руху є визнання Міжнародного олімпійського комітету.

5. Мета олімпійського руху – **сприяння побудові мирного і кращого світу**, за допомогою виховання молоді заняттями спортом без будь-якої дискримінації і в олімпійському дусі, що включає взаєморозуміння, дух дружби, солідарності і чесною гри.

6. Діяльність олімпійського руху носить **постійний і універсальний характер**. Вершиною його є об'єднання спортсменів світу на великому спортивному святі – Олімпійських іграх.

7. Олімпійська хартія зводить в єдиний комплекс засадничі принципи, правила і офіційні роз'яснення, прийняті МОК. Вона управляє організацією і функціонуванням олімпійського руху і встановлює умови святкування Олімпійських ігор.

Із засадничих принципів олімпійського спорту походить тісний *взаємозв'язок олімпізму*:

- з вихованням;
- з освітою;
- з гармонійним розвитком людини.

Саме на це звертав увагу Кубертен, коли говорив, що «олімпізм є не системою, а станом мислення, яке може проникнути в різноманітні форми виховання, і жодна раса або епоха не може претендувати на його виняткову монополію», а Олімпійські ігри, що проводяться раз в чотири роки, являються урочистими випадком показати світу виховну основу олімпійської ідеї.

Згідно з уявленнями Кубертена, громадський прогрес розглядається як рух до гуманізму, обумовлений дією на розум людини усього стороннього виховання. У цьому процесі відводилася значна роль спорту, який у поєднанні з моральним, інтернаціональним, патріотичним вихованням, розвитком ініціативи, зміцненням здоров'я сприяв розвитку людини з позиції нерозривної єдності її духовної, фізичної і громадської діяльності.

У сучасній концепції олімпізму можна виділити наступні **основные ідеї**.

1). *Політична ідея*: спільність і примирення усіх народів світу, підтримка міжнародного антивоєнного руху.

Прагнення Кубертена поставити олімпійську ідею мирного спілкування народів вище за міждержавні конфлікти і протиріччя все частіше стає реальністю.

2). *Гуманістична ідея*: рівність людей, через спортивний рух вселити людству необхідність подолання станових, національних, расових, майнових протиріч.

Це об'єднує олімпізм з прогресивними силами.

3). *Філософсько-педагогічна ідея*: спираючись на переваги спортивно-ігрового методу виховання забезпечити вільний, всебічний розумовий, моральний і фізичний розвиток особистості, зв'язати заняття спортом з діяльністю в інших сферах громадського життя.

Основою цієї ідеї є прагнення людини до особистої досконалості, максимально доступному розвитку своїх здібностей, рекордним досягненням.

4 ОЛІМПІЙСЬКА ХАРТІЯ – ОСНОВНИЙ ПРАВОВИЙ ДОКУМЕНТ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

Олімпійська хартія Міжнародного олімпійського комітету є збіркою правил і офіційних роз'яснень, в якій визначені засадничі принципи олімпійського руху, представлена вся система управління олімпійським спортом.

Основи Олімпійської Хартії були розроблені Кубертеном і затверджені на I Олімпійському конгресі 1894 Хартія постійно доповнюється, уточняється. Так, останні зміни до Хартії було внесено в 2019 році: **Олімпійська Хартія чинна з 26 червня 2019 року** (змінена на 134-й сесії в Лозанні).

Отже, **Олімпійська хартія (ОХ)** – це збірка фундаментальних принципів Олімпізму, правил та роз'яснень, затверджених Міжнародним олімпійським комітетом (МОК). Вона регламентує організацію, дію та процеси Олімпійського руху і визначає умови проведення Олімпійських ігор. По суті, **Олімпійська хартія виконує три основних завдання:**

а) Олімпійська хартія, як основний інструмент конституційного характеру визначає та відроджує фундаментальні принципи та невід'ємні цінності Олімпізму.

б) Олімпійська хартія – це і статут Міжнародного олімпійського комітету.

в) Крім того, Олімпійська хартія визначає основні права і обов'язки трьох головних складників Олімпійського руху, а саме: Міжнародного олімпійського комітету, міжнародних федерацій та національних олімпійських комітетів, а також організаційних комітетів Олімпійських ігор, які повинні дотримуватись Олімпійської хартії.

Вона включає в себе «Основоположні принципи» і шість глав:

I – «Олімпійський рух»;

II – «Міжнародний олімпійський комітет»;

III – «Міжнародні федерації»;

IV – «Національні олімпійські комітети»;

V – «Олімпійські ігри»;

VI – «Заходи та санкції, дисциплінарні процедури і вирішення спорів».

Характеристика засадничих принципів дана вище. У главі «Олімпійський рух» викладені завдання, описані функції і роль МОК, визначена приналежність спортивних організацій до олімпійського руху, їх визнання МОК, структура Олімпійського конгресу, цілі програми «Олімпійська солідарність», уточнені визначення термінів «Олімпійські ігри» і «Олімпіада», права на Олімпійські ігри, роз'яснені поняття «Олімпійський символ», «олімпійський прапор», «олімпійський девиз», «олімпійська емблема», «олімпійський гімн», «олімпійський вогонь», «олімпійський факел» і права на них.

У змісті глави «Міжнародний олімпійський комітет» дається роз'яснення про його юридичний статус, членство, включаючи питання комплектування МОК, обов'язки його членів, організаційні структури - органи МОК (сесія, виконком, президент), про заходи і санкції, які може прийняти сесія або виконком, про засоби МОК і процедурні питання.

Глава «Міжнародні федерації» присвячена опису ролі МСФ в олімпійському русі, умовам їх визнання МОК.

Матеріал про місію і роль НОК, їх склади, найменуванні, атрибутиці викладений в IV главі «Національні олімпійські комітети».

В главі «Олімпійські ігри» освітлені такі аспекти як: Святкування Олімпійських ігор; Обрання міста-організатора Олімпійських ігор; Місцезнаходження, об'єкти і місця проведення Олімпійських ігор; Організаційний комітет; Відповідальність – Позбавлення права організації Олімпійських ігор; Координаційна комісія з Олімпійських ігор – зв'язок між НОК і ОКОІ; Олімпійське селище; Культурна програма; Кодекс допуску; Громадянство учасників; Вікові обмеження; Всесвітній антидопінговий кодекс; Запрошення і заявки; Програма Олімпійських ігор; Технічні обов'язки МФ на Олімпійських іграх; Молодіжний табір; Освітлення Олімпійських ігор засобами масової інформації; Видання, що стосуються Олімпійських ігор; Реклама, демонстрації, пропаганда; Олімпійська ідентифікаційна та акредитаційна картка і права, надані ними; Використання олімпійського прапора; Використання олімпійського вогню; Церемонії відкриття і закриття; Церемонія нагородження медалями та дипломами; Почесний список; МОК як остання інстанція. Також надані роз'яснення до Правил 32 – 50.

Тобто містить виклад принципів їх організації і проведення, вибору міст-організаторів. Належна увага приділяється структурі Оргкомітету (ОКОІ), зв'язкам НОК і ОКОІ, умовам розміщення спортсменів і офіціальних осіб делегацій НОК в олімпійському селі.

Особливо виділяються і умови, МСФ, що надаються, провідними видами спорту, включених в програму Ігор, і вимоги до культурної програми на період функціонування олімпійського села.

Велика увага приділяється кодексу допуску спортсменів на Ігри, їх громадянству, зросту. Визначається система подачі НОК заявок на участь в Іграх. Приводиться медичний кодекс, який передбачає заборону на застосування допінгу, визначені заборонені препарати і процедури, встановлені санкції у разі порушення цього кодексу.

У «Програмі Олімпійських ігор» освітлені правила включення видів спорту, дисциплін, видів змагань в програму Ігор, її перегляду. Обмовлюється порядок проведення відбіркових змагань в окремих видах спорту по лінії МСФ, а також передолімпійських змагань, які організовані ОКОІ, положення, що пов'язані з розкладом Ігор, технічним контролем місць змагань, розміщенням представників МСФ.

Детальніше роз'яснюються права і обов'язки МСФ на Олімпійських іграх. Приведений перелік положень, які МСФ і ОКОІ повинні погоджувати з виконкомом МОК (розклад по днях, траси змагань, тренувальні об'єкти, технічне устаткування місць змагань та ін.).

Крім того, є матеріали, що стосуються освітлення Ігор засобами масової інформації, видань МОК, пов'язаних з пропагандою і рекламою Ігор, комерційно-ліцензійною діяльністю ОКОІ до початку чергових Олімпійських ігор.

Протокольні питання (запрошення, форми олімпійського посвідчення особи, акредитаційні картки – їх типи і видача, розподіл місць на трибуні для офіціальних осіб МОК, МСФ, НОК і почесних гостей, використання олімпійського вогню, нагородження переможців, організація церемоній відкриття і закриття Ігор) розяснені в Правелі 50 «Протокол».

У главі «Заходи та санкції, дисциплінарні процедури і вирішення спорів» наведені заходи та санкції щодо порушень у діяльності членів міжнародного олімпійського руху, надані «Роз'яснення до Правила 59». Також оголошена процедура

оскарження рішень МОК та офіційне роз'яснення до правил «Вирішення спорів».

Олімпійська хартія проголошує, що дотримання її положень обов'язкове для будь-якої особи або організації, що відносяться до олімпійського руху.

5 ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА МІЖНАРОДНОЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ СИСТЕМИ

Міжнародна олімпійська система включає МОК, МСФ, НОК, ОКОІ і регіональні олімпійські комітети, національні асоціації, клуби і осіб, що відносяться до них, зокрема, спортсменів.

Окрім того, до олімпійської системи відносяться і інші організації і установи, які сприяють олімпійському руху і визнані МОК.

Відповідно до Хартії МОК може визнавати не лише НОК або організації, що виконують їх роль, і МСФ, але і різні інші організації, створені з метою сприяння олімпійському руху і які діють відповідно до Олімпійської хартії. Такими організаціями можуть бути різні асоціації НОК і МСФ, а також різні неурядові організації, пов'язані із спортом і діючі на міжнародному рівні.

Впродовж усього періоду розвитку сучасного олімпійського руху міжнародна олімпійська система придбала складну багаторівневу структуру, що включає велику кількість різних організацій, які виконують певну функцію в системі олімпійського спорту.

У структурі міжнародної олімпійської системи нині виділяються два основні напрями з чітко розділеними функціями.

Перший з них пов'язаний з діяльністю олімпійських комітетів або організацій, які виконують їх роль на усіх рівнях організації олімпійського спорту.

Друге базується на діяльності спортивних федерацій усіх рівнів (рис 5.1).

Проте це лише найбільш загальна схема, що характеризує структуру міжнародної олімпійської системи. У практиці олімпійського спорту ситуація набагато складніше.

По-перше, олімпійська система з її структурою і функціями є частиною міжнародної організаційної системи. Олімпійська система

пов'язана з нею через загальні інтереси, сфери діяльності її перетинаються з діяльністю різних міжнародних організацій - ООН, ЮНЕСКО, багатонаціональних корпорацій, міждержавних організацій.

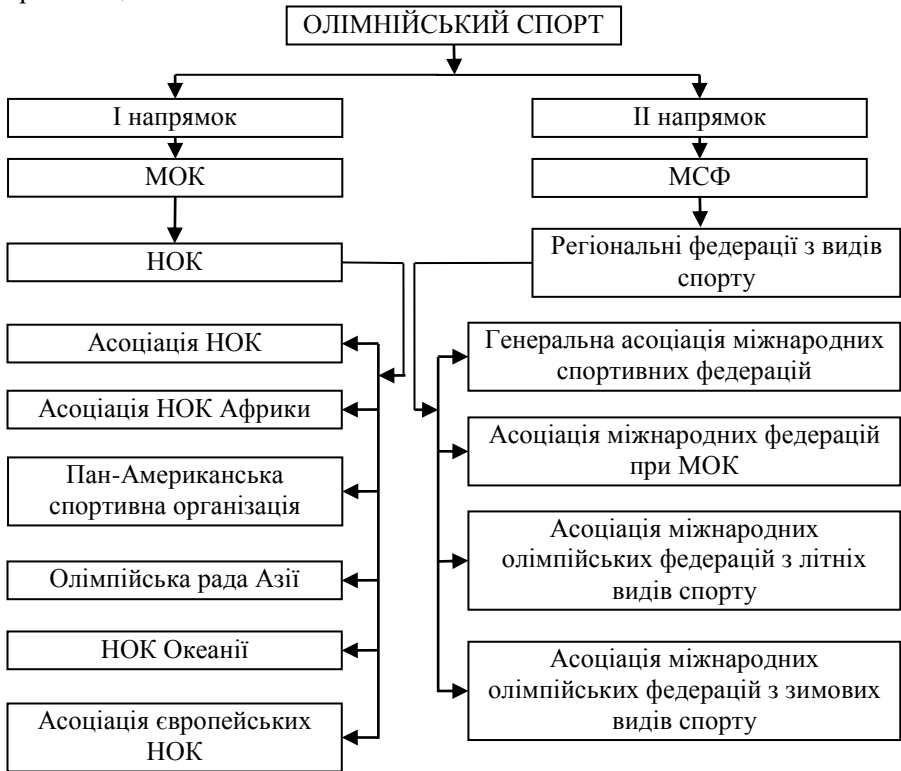

Рисунок 5.1 – Основні елементи структури міжнародного олімпійського спорту.

Взаємодія з ними дає можливість міжнародній олімпійській системі відповідно реагувати на політичну обставину, що склалася (чи що складається), зміцнювати організаційну, матеріально-технічну і фінансову сторони олімпійського спорту.

По-друге, система сучасного олімпійського спорту постійно розвиваючись, сприяє більшому його поширенню, появі нових видів спорту і спортивних дисциплін, нових спортивних організацій.

Важливу роль при цьому мають і особливості розвитку спорту в різних регіонах світу, що проявляються, в першу чергу, у своєрідності характерних рис поширених видів спорту.

6 МІЖНАРОДНИЙ ОЛІМПІЙСЬКИЙ КОМІТЕТ (МОК) І ОСНОВИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Міжнародний олімпійський комітет (МОК) є найвищим керівним органом олімпійського руху, що має усі права на Олімпійські ігри.

Утворений на конгресі в Парижі 23 червня 1894 р. **МОК – це потсійно діюча міжнародна неурядова організація, яка створена не для отримання прибутку, у формі асоціації, із статусом юридичної особи і спадкоємністю влади.**

6.1 Штаб-квартира МОК

З 1915 р. штаб-квартира МОК розміщується в Лозанні на Плас дю Пале - Палацовій Площі. Чому вибір П'єра де Кубертена ліг на це місто?

У 1894 р., коли утворився МОК, було введено правило, згідно якому його резиденція впродовж чотирьох років повинна знаходитися в столиці чергових Олімпійських ігор. Право ж на проведення Ігор 1916 р. було надане Німеччині.

А в нейтральній Швейцарії жив давній соратник П'єра де Кубертена барон Годфруа де Блоне - член МОК з 1898 р. та ініціатор створення Швейцарського олімпійського комітету. Видатний вчений-єгиптолог, власник великого маєтку неподалік від Лозанни запропонував Кубертену розмістити на період війни архіви МОК.

Потім коли президент МОК, як справжній патріот пішов на фронт солдатом, по його відсутність керував де Блонє.

Так штаб-квартира МОК опинилася в Лозанні.

У 1916 р. Кубертен створює тут Олімпійський інститут і Міжнародне бюро спортивної педагогіки.

У 1918 р. він переселюється в Лозанну, де живе і працює на віллі «Мон-Репо», наданій муніципальною владою йому у володіння МОК.

У квітні 1968 р. муніципалітет Лозанни переселив штаб-квартиру МОК до замку Шато-де-Відіа. Проте ніхто, окрім Кубертена, з наступних президентів, не знаходився постійно в Лозанні.

У 1980 р. після обрання президентом Х. А. Самаранч влаштувався в цьому місті і значно розширив сферу діяльності МОК.

Від міської влади МОК отримав право побудувати нову будівлю, будівництво якої було закінчене у 1986г.

У 80-і роки змінилися і стосунки між муніципалітетом Лозанни і МОК. Федеральна рада Швейцарії визнала МОК юридичною особою на території країни, а потім надала йому статус міжнародної організації. У лютому 1983 р. було підписано угоду, що визначає їх взаємини.

Велику увагу керівництво МОК стало приділяти комп'ютеризації своєї діяльності. Так, в 1991 р. в штаб-квартирі було встановлено найновіше устаткування по обробці інформації.

Близько 50 робочих місць співробітників підключено до головної ЕОМ, що значно спрощує обробку листів, телеграм, інформації та документів.

У систему обробки інформації входить також база даних, що містить більше 13 тисяч адрес і 200 тисяч файлів. В електронній пам'яті зберігаються повідомлення інформаційних агенств, НОК, МСФ та інших організацій, тексти прийнятих резолюцій і постанов.

6.2 Цілі та завдання МОК

Відповідно до Олімпійської хартії МОК покликаний:

- заохочувати координацію, організацію і розвиток спорту, і спортивних організацій;
- співпрацювати з компетентними громадськими і приватними організаціями і владою в прагненні поставити спорт на службу людству; забезпечувати регулярне проведення Олімпійських ігор;
- боротися з будь-якими формами дискримінації в олімпійському русі; сприяти дотриманню спортивної етики;
- присвячувати свої зусилля тому, щоб дух чесної гри переважав на спортивних майданчиках і щоб насильство було вигнане з них; керувати боротьбою з допінгом у спорті;
- вживати заходи, мета яких – недопущення виникнення загрози здоров'ю спортсменів;

- протистояти будь-яким політичним і комерційним зловживанням у спорті;
- підтримувати Міжнародну олімпійську академію (МОА); підтримувати інші установи, діяльність яких присвячена олімпійській освіті.

6.3 Членство і комплектування Міжнародного олімпійського комітету

Міжнародний олімпійський комітет вибирає та обирає своїх членів з числа осіб, що мають відповідну кваліфікацію. Вони повинні бути громадянами країни, де постійно проживають або де сконцентровані їхні інтереси, та де існує визнаний НОК.

Крім того, вони повинні володіти хоч би однією з мов, які використовуються на сесіях МОК (французька, англійська).

В урочистій обстановці нові члени МОК підтверджують свою згоду виконувати покладені на них обов'язки словами клятви: «Удостоюватись честі стати членом Міжнародного олімпійського комітету і представляти в нім мою країну, і заявляючи, що усвідомлюю відповідальність цього звання, я зобов'язуюся служити олімпійському руху в повну міру своїх можливостей, дотримувати і примушувати дотримуватись усіх положень Олімпійської хартії і рішень МОК, які я приймаю беззастережно, залишатися вільним від всякого політичного або комерційного впливу, як і від усіх міркувань расового і релігійного порядку, і захищати при усіх обставинах інтереси МОК і олімпійського руху».

Зазвичай від країни обирається один член МОК. Проте від країн, де проводилися Ігри Олімпіади або зимові Олімпійські ігри можуть бути обрані два члени МОК.

Відповідно до статута МОК сам вибирає нових членів «серед найбільш гідних любителів спорту». **Принцип самопоповнення повинен забезпечувати МОК повну незалежність.**

Подібну структуру мав також Міжнародний комітет Червоного Хреста. Прикладами для організаційної структури послужили структури католицької церкви, ордену мальтійських лицарів і Французької академії.

Члени МОК є його представниками у своїх країнах, а не делегатами цих країн. Вони не можуть приймати від урядів,

організацій або приватних осіб ніяких доручень, які б зв'язували їх або перешкождали свободі їх дій, незалежності при голосуванні.

Кубертен стверджував, що таким чином олімпійська ідея буде захищена від натиску з боку державного апарату, а національні інтереси будуть підпорядковані загальним принциповим установам.

По прийнятому положенню член МОК йде у відставку після досягнення 75-річного віку. У зв'язку з цим помітимо, що з 1969 по 1985 рр. діяло положення, згідно якому член МОК, що увійшов в його склад після 1965 р., зобов'язаний був піти у відставку після досягнення 72-річного віку, то тепер, як бачимо, віковий ценз піднятий до 75 років.

На думку німецьких фахівців (журнал НОК ФРН «Олімпішес фойєр») «це рішення в наші дні також незрозуміло, як і 20 років тому». З 94 року членів МОК, за станом на 1 липня 1992 р., у віці від 34 до 50 років було 15 чоловік, від 51 до 60 - 23, від 61 до 70 - 29 і старше, 70 - 27 чоловік, тобто у віці від 61 року і старше були понад 60% членів МОК. Середній вік - 62,7 року.

Поза сумнівом, відрадним фактом 80-х років є включення до складу МОК 7 жінок Пірйо Хаггман (Фінляндія), Флор Ісава Фонсека (Венесуела), Марі Елісон Глен-Ханг (Англія), принцеса Нора фон Ліхтенштейн (Ліхтенштейн), Аніта Дефранц (США), Керол Ганна Летерен (Канада), принцеса Ганна (Великобританія). Окрім Нори фон Ліхтенштейн, усі останні жінки – члени МОК були учасницями Олімпійських ігор.

Ось вже більше 30 років в міжнародному олімпійському русі йде найгостріша дискусія з приводу системи виборів членів МОК. Як було зауважено вище, МОК сам обирає своїх членів, знаходячи їх гідними для запропонованої діяльності.

На 1 січня 1994 р. МОК визнавав 195 НОК і 31 МСФ з олімпійських видів спорту. В той же час серед членів МОК було представлено тільки 79 країн (40%) і 7 МСФ (23%).

Польські дослідники Г. Млодзиковський і Е. Новицька (1986) зауважують, що за 1894-1985 рр. в МОК обиралося 355 чоловік з 87 країн світу.

За доступними біографічними джерелами ними встановлена професійна приналежність 288 членів МОК (79,7%).

Серед 148 членів (52,8%), що отримали професію після навчання, 57 професійних військових, 45 юристів, 17 інженерів і

архітекторів, 16 учителів (з них 5 учителів фізичного виховання) і 18 лікарів. Усі вони досягли досить високих професійних висот і працювали в різних організаціях.

Найчисельнішою професійною групою виявилася група промисловців, комерсантів і банкірів – 86 чоловік (24,2%). Решта групи – це професійні політики - 78 чоловік (20,5%), дипломати – 29 (8,1%), письменники – 19 (6,7%), учителі – 17 (6,0%), службовці – 16 (5,7%), а також журналісти і публіцисти – 8 (2,8%).

Про високий громадський статус членів МОК свідчать дані по групі державних діячів і дипломатів. Майже 80% з них займали найвищі пости - монархів (5), міністрів (25), прем'єрів (8), президентів республік (4). До них можна додати фельдмаршала, маршала авіації, віце-адмірала і 25 генералів.

Деяка закономірність в кадровій політиці, спрямованій на забезпечення МОК максимуму незалежності, простежується в домінуванні в його складі представників вільних професій – 161 людина.

У перші 50 років діяльності МОК велика увага зверталася при обиранні його членів на аристократичне походження.

Присутність аристократів повинна була забезпечувати Комітету високу громадську позицію і створювати, кажучи образною мовою барона П'єра де Кубертена, «його золоте обрамлення».

Проте у міру досягнення і зміцнення міжнародного авторитету МОК почав відходити від політики просування аристократії, замінюючи її представниками вищої і середньої буржуазії.

Слід зазначити, що самообирання не було специфічним тільки для МОК. Воно увійшло до кадрової політики багатьох Національних олімпійських комітетів, що отримали право рекомендувати кандидатів в члени МОК.

За станом на 1 січня 1995 р., з моменту створення МОК його членами були 395 чоловік, у тому числі 203 - з європейських країн.

Нині в МОК працюють представники 80 держав (деякі мають двох представників).

Слід зазначити, що в останні десятиліття кількість членів МОК істотно збільшилася:

- в 40-60-х роках було 64;
- в 60-х - 67;
- на початку 90-х - 95.

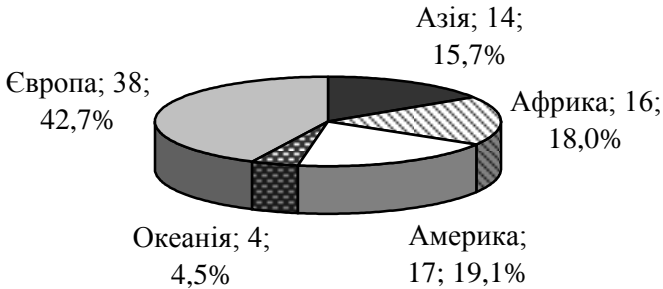

Рисунок 6.1 – Членство в МОК представників країн розташованих на різних континентах.

Збільшення кількості членів МОК в основному відбувалося за рахунок представників країн Азії і Африки (рис. 6.1).

Якщо в 60-х роках Азія і Африка були представлені 11 членами (16,9%), то на початку 90-х років - 32 (33,7%). Кількість членів МОК з країн Європи не змінилася (38), але в процентному співвідношенні істотно зменшилася, що пояснюється інтенсивним залученням до міжнародного олімпійського руху в останні десятиліття азіатських і африканських держав.

Тенденція до зменшення членів МОК з держав Європи характерна для сучасного періоду олімпійського руху. На початку століття (1900-1910 рр.) в МОК їх було більше 80%. Поступово цей відсоток знижувався: 1920 р. - 88,0%, 1930 - 62,5%, 1940 - 60,9%, 1950 - 60,0%, 1980 - 42,6%.

Система виборів членів МОК піддається різкій критиці з боку багатьох НОК, МСФ та інших організацій, представників яких немає в МОК.

Гострі судження з цього питання висловлювали і окремі державні діячі. Наприклад, свого часу президент Фінляндії Урхо Кекконен висказав (треба визнати, досить несподівано) свої критичні судження в адресу МОК: «МОК є занадто суверенним в питаннях своєї діяльності і не підлягає ніякому контролю. Його рішення є остаточними і не підлягають оскарженню. Я знаю багатьох членів цього могутнього, виняткового органу. Ці люди всюди шановані і

заслугують поваження. Але вони не можуть бути владиками в демократичному суспільстві, оскільки їх влада не може поширюватися на громадський орган. Не думаю, що це буде обмовою, бо це правда, що внаслідок довголітнього терміну повноважень, без якогось контролю з боку, члени МОК відірвалися від реалій спорту і зав'язли у власних правах і ритуалах».

Ще категоричнішим був Фідель Кастро (1985 р.): «Олімпійський рух виник в епоху колоніалізму. Багато з його методів, стиль, концепції укоренилися в застарілих ідеях колоніальної епохи, а ми на ділі вже не є колоніями, у нас вже немає необхідності, щоб графи, маркізи або мільйонери радили нам, що робити в області спорту. Олімпійський рух слід перебудувати, перетворити, оскільки справи так не можуть йти далі».

Є невеликі європейські країни, у яких майже немає спортсменів, а у них два представники в Міжнародному олімпійському комітеті, в той час як інші країни, з великою спортивною вагою не мають жодного представника в Комітеті.

Комітет – не показний орган окремих країн, а олігархічна, самодержавна установа, яка існує сама по собі, і саме воно призначає своїх представників в країнах світу».

На прикінці 70-х років розгорнулася жвава дискусія, коли М. Эрцог (Франція) запропонував від кооптації перейти до обрання членів МОК, а також включити до його складу жінок. Остання пропозиція М. Эрцога була прийнята, але кооптація членів МОК залишилася.

Серед багатьох керівників олімпійського руху існує думка, що життєздатність його впродовж 100 років пояснюється багато в чому елітарною структурою МОК і кооптацією його членів.

І хоча така позиція затушовує ідеали, прийнятні для представників різних соціально-економічних і політичних систем, націй, класів, рас і віросповідань, вона являється досить переконливою і підтвердженою практичними результатами роботи МОК.

Слід зазначити і ще один факт: на 1 січня 1995 р. зі 100 членів МОК 32 людини одночасно були президентами національних олімпійських комітетів, 5 - президентами континентальних асоціацій, 10 – президентами міжнародних федерацій, як правило найбільш авторитетних і великих.

Природно, що поєднання багатьма членами МОК постів в різних гілках міжнародної олімпійської системи є одним з чинників, що забезпечують скоординованість дій різних елементів системи олімпійського спорту, єдність і монолітність сучасного олімпійського руху.

6.4 Обов'язки членів МОК

Окрім участі в сесіях МОК, кожен з членів зобов'язаний:

- забезпечити представництво МОК у своїй країні;
- приймати участь в роботі комісій МОК, до складу яких він введений;
- допомагати в розвитку олімпійського руху у своїй країні;
- слідкувати на місці за реалізацією програми МОК, включаючи «Олімпійську солідарність»;
- не менше одного разу на рік інформувати президента МОК про хід розвитку олімпійського руху і його потреби у себе в країні;
- невідкладно повідомляти президента МОК про усі події, які могли б перешкодити дотриманню у себе в країні Олімпійської хартії або іншим чином відбитися на олімпійському русі, - чи події усередині НОК або поза його компетенцією;
- виконувати завдання, що доручаються йому президентом, включаючи за необхідності, представництво МОК в іншій країні або території.

Олімпійська хартія також свідчить, що «будь-який член МОК, що виходить у відставку мінімум після 10 років роботи в МОК за віком, станом здоров'я або з інших причин, з якими погодиться виконком МОК, стає почесним членом». Він може продовжувати свою діяльність від імені МОК.

Його статус залишається без змін, за винятком права голосу, якого більше не має; запрошується на Олімпійські ігри, олімпійські конгреси і сесії МОК.

6.5 Основні органи МОК

Основними органами МОК являються: **сесія, виконком і президент.**

Сесії МОК

Загальні збори членів МОК, які іменовані **сесією**, проводиться не менше одного разу на рік.

Позачергова сесія може бути скликана за ініціативою президента або письмовій вимозі не менше однієї третини членів МОК. **Вона є верховним органом МОК. Рішення сесії є остаточним.**

135 сесія МОК відбулась у Лозанні 10.01.2020.

За пропозицією виконкому сесія обирає членів МОК. Крім того, як правило, на сесіях МОК приймаються рішення щодо обрання міст-організаторів зимових і літніх Олімпійських ігор, змінах в Олімпійській хартії і програмі Ігор, про бюджет, звітах комісії і комітетів МОК, визнання нових НОК та ін.

Виконком МОК

Виконком складається з президента, чотирьох віце-президентів, і шести інших членів. Усі члени виконкому обираються на сесіях таємною голосуванням більшістю поданих за них голосів.

Виконком управляє справами МОК, виконуючи наступні функції: слідкує за дотриманням Олімпійської хартії; відповідає за адміністративну роботу МОК, його фінансову діяльність, рекомендує осіб для обрання до МОК, призначає директорів, зберігає архів МОК і так далі

Президент МОК

Президент обирається з числа членів МОК таємним голосуванням **на восьмирічний період і може повторно обиратися на наступні чотирирічні періоди.**

Термін мандатів **віце-президентів і шести членів Виконкому – 4 роки.**

МОК проводить олімпійські конгреси, що скликаються в принципі один раз на 8 років по рішенням МОК його президентом, на яких є присутніми члени і почесні члени МОК, делегати МСФ, НОК

та інших організацій, визнаних МОК, а також спортсмени і особи, що запрошуються МОК індивідуально або в якості представників організацій.

Його повістку визначає виконком МОК після консультацій з МСФ і НОК.

Спеціальні комісії МОК

Для вивчення специфіки питань і підготовки рекомендацій виконкому президент МОК призначає спеціальні комісії або робочі групи.

Нині в МОК діє 18 комісій, включаючи комісії з допуску, культури, нових джерел фінансування, медицини, олімпійської солідарності, програми Ігор, спільну комісію по радіо та телебаченню, пресі, засобам масової інформації, спорту для всіх, філателії, фінансам, юридичну, по вивченню і оцінці підготовки до Олімпійських ігор, по Міжнародній олімпійській академії, по олімпійському руху, комісію спортсменів, а також раді з нагородження олімпійським орденом і по олімпійському руху.

Нещодавно з'явилися комісії з антидопінгового контролю, за оцінкою умов прийому і розміщення учасників Олімпійських ігор.

Однією з основних комісій є комісія з олімпійської солідарності. Вона керує фондом «Олімпійська солідарність», призначеним для надання допомоги НОК.

Її діяльність включає пропаганду засадничих принципів олімпійського руху, організації і проведення різних курсів, семінарів з підготовки кадрів, по наданню технічної допомоги. Комісія працює в тісному контакті з іншими комісіями МОК і з МСФ.

Фонд «Олімпійської солідарності» надає фінансову допомогу НОК, які беруть участь в Олімпійських іграх.

Таким чином, з одного боку, «Олімпійська солідарність» підтримує найменш забезпечені НОК, а з іншої - заохочує їх до участі в Олімпійських іграх.

За останні роки відрахування до фонду «Олімпійської солідарності» різко зросли і з'явилася реальна можливість для матеріальної підтримки найменш забезпечених НОК.

Наприклад, з бюджету «Олімпійської солідарності» НОК, що бере участь в зимових Олімпійських іграх в Калгарі (1988 р.) було виділено 3,7 млн. доларів США, а в Іграх Олімпіади в Сеу-лі в цьому ж році - 9,5 млн. доларів.

Бюджет технічних курсів, проведених для підвищення кваліфікації фахівців різних країн, за період 1988-1992 рр. склав 24,4 млн. доларів.

Велику роботу проводить комісія спортсменів, створена в 1981 р. після проведення XI Олімпійського конгресу у Баден-Бадені. Серед перших її членів олімпійські чемпіони І. Формо, С. Оцетова, Т. Бах, До. Кейно, В. Третьак, С. Коу, Э. Мозес та ін. Головне завдання комісії - співпраця між спортсменами і МОК. Нині ця комісія має своїх представників в усіх комісіях МОК, що мають відношення до спортсменів.

Кожні два роки проводиться спільне засідання комісії і виконкому МОК, на якому обговорюються найбільш актуальні проблеми. Останніми роками ця комісія провела велику роботу по боротьбі із застосуванням допінгу.

Поточну роботу МОК виконує секретаріат, що складається з 80 співробітників, 60 з яких працюють в штаб-квартирі і 20 - в олімпійському музеї.

Секретаріатом керує адміністратор-делегат спільно з генеральним секретарем. У його штаті працюють 10 директорів, радники президента та інші співробітники.

У найбільш загальному вигляді структура керівних органів МОК представлена на рис. 1.3.

6.6 Олімпійські конгреси

Олімпійські конгреси відповідно до Олімпійської хартії скликаються, як правило, один раз на 8 років відповідно рішенню МОК і його президента.

Для обговорення на конгресі виносяться найбільш актуальні проблеми олімпійського руху, що визначають перспективи його розвитку. Уся діяльність конгресів носить консультативний характер.

За багаторічну історію сучасного олімпійського руху було проведено 13 конгресів. Як уже зазначалося, перший установчий конгрес відбувся в Парижі в 1894 р.. У наступні роки Олімпійські конгреси скликалися: в 1897 (Гавр), 1905 (Брюссель), 1906 (Париж), 1913 (Лозанна), 1914 (Париж) 1921 (Лозанна), 1925 (Прага), 1930р. (Берлін) 1973 г. (Варна), 1981 (Баден-Баден), 1994 (Париж), 2009 (Копенгаген).

Неважко переконатися, що конгреси проводилися нерегулярно. За перші чотири неповні десятиліття було проведено 9 конгресів. За наступні 64 роки конгреси скликалися лише тричі. Перерва між 9 і 10 Олімпійськими конгресами склала 43 роки.

Олімпійські конгреси відрізнялися як за кількістю учасників, так і за значимістю даних питань.

Перший конгрес (1894 р.) був присвячений питанням організації Олімпійських ігор на сучасній основі, про устанovu МОК, про статус спортсмена-любителя. В ньому брало участь 2000 чоловік з 13 країн світу.

На II конгресі в 1897 р. обговорювалися проблеми гігієни, педагогіки, історії фізичних вправ та інших наукових дисциплін, що відносяться до фізичного виховання і спорту.

Основною темою **III конгресу (1905 р.)** був аналіз взаємин МОК і Міжнародних спортивних федерацій.

На IV конгресі (1906 р.) 60 видатних діячів спорту і мистецтва розглядали можливість включення в програми Ігор Олімпіад конкурсів мистецтв з архітектури, живопису, скульптури і музиці.

На V конгресі (1913 р.) обговорювалися проблеми спортивної психології і фізіології.

На VI конгресі (1914 р.) було встановлено єдине законодавство з питань Організації і проведення змагань з видів спорту на Олімпійських іграх.

VII Олімпійський конгрес (1921 р.) розглядав питання суддівства, сесіях МОК і надав Олімпійським конгресам статус верховного органу МОК.

У 1925 р. на VIII конгресі обговорювалися правила і програма Ігор, проблема любительства, участі жінок, права НОК, взаємини МОК, НОК і федерацій.

Ця ж проблема обговорювалася і **в 1930 р. на IX конгресі** у Берліні.

X конгрес, що відбувся в 1973 р. в нових історичних умовах, проаналізував стан і перспективи розвитку олімпійського руху.

На XI конгресі (1981 р.) у Баден-Бадені розглядалися проблеми міжнародної співпраці в спорті, аматорства і професіоналізму, програми Ігор, взаємин між МОК, НОК і МСФ та ін.

Особлива увага на цьому конгресі була приділена формуванню комісії з олімпійського руху (не менше 31 члена), що включає

представників трьох олімпійських гілок - Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародних спортивних федерацій і Національних олімпійських комітетів.

XII Олімпійський конгрес був проведений **на честь століття олімпійського руху сучасності в 1994 р. в Парижі.**

Учасниками конгресу були: члени і почесні члени МОК, делегати НОК, спортсмени, представники оргкомітетів Олімпіад і зимових Олімпійських ігор, представники засобів масової інформації, тренери по видах спорту, судді, гості, члени комісій МОК.

У програмі конгресу обговорювалися чотири основні теми.

1). Вклад олімпійського руху в сучасне суспільство (олімпізм та його етика, структура олімпійського руху, спорт і довкілля, майбутнє Олімпійських ігор, їх програма, олімпійський рух і міжнародне взаєморозуміння та ін.).

2). Сучасний спортсмен (становлення спортсмена, його місце і роль в суспільстві, організація спорту вищих досягнень, спортивна наука і сучасне тренування, потенційні небезпеки для спортсмена та ін.).

3). Спорт в соціальному контексті (спорт і політика, спорт і економіка, спорт в країнах, що розвиваються, спорт для усіх та ін.).

4). Спорт і засоби масової інформації (внесок засобів масової інформації у розвиток олімпійського руху, вплив спорту на засоби масової інформації, розвиток взаємин між спортом, телебаченням та іншими засобами масової інформації та ін.).

За підсумками конгресу прийнятий завершальний документ, в якому відбита майбутня політика в олімпійському спорті, дії МОК, МСФ, НОК і усіх інших учасників олімпійського руху.

XIII Олімпійський конгрес відбувся у Копенгагені, 5 жовтня **2009 року.**

За підсумками конгресу прийнятий рекомендації щодо майбутньої політики міжнародного олімпійського руху, а саме роз'яснюються наступні аспекти.

Атлет. Всі атлети складають основу Олімпійського руху. Їх підтримує велика кількість структур, до яких, зокрема, відносяться місцеві клуби, національні та міжнародні федерації та національні олімпійські комітети. Як зразки для наслідування у суспільстві атлети можуть зробити великий внесок в Олімпійський рух, піднімаючи престиж спорту та відпочинку у різних громадах та стаючи взірцями

для майбутніх поколінь. Атлети мають бути невід'ємною ланкою в організації та розвитку спорту в XXI столітті;

Олімпійські ігри. Оскільки Олімпійські ігри всесвітньо визнані як унікальна і особлива подія, що заповідає всім учасникам та глядачам багату спадщину незабутніх спогадів, необхідно, щоб МОК зробив все можливе для того, щоб залишити їм статус головних змагань. Це дозволить в повній мірі прийняти та просувати Фундаментальні принципи та цінності Олімпізму, які так високо представляють Олімпійські ігри;

Структура Олімпійського руху. Олімпійський рух ґрунтується на концепції автономії та хорошого управління спортом, який визнає і поважає нашу особистість та досягає єдності через відмінність. Спорт – це сила для добра, унікальний і дуже необхідний інструмент для стійкого розвитку, а також засіб для сприяння миру, культурі та освіті. Спорт є дзеркалом для суспільства, через яке повинно чітко відображатись одне із завдань Олімпійського руху – переслідувати політику, яка б просувала універсальність мови спорту. Розуміння глобальної природи спорту повинне підкріплювати майбутню структуру Олімпійського руху, в такий спосіб даючи йому можливість інтегрувати стратегії успішного розвитку та освітніх ініціатив в межах своєї основної діяльності. Це дозволить Олімпійському руху більш наблизитись до його основної мети – більш здорового, рівного й толерантного суспільства, вільного від упереджень та розбіжностей, незаплямованого дискримінацією й несправедливістю;

Олімпізм та молодь. Молодь світу, з якої виростають майбутні атлети, – також в серці Олімпійського руху. Важливою є ефективна передача фундаментальних принципів та цінностей Олімпізму молодим людям і користь від цього надзвичайна. Олімпійський рух має прагнути поширити і збільшити свій вплив на молодих людей по всьому світу, використовуючи спорт як каталізатор для їх освіти та розвитку. Щоб забезпечити ширшу участь у фізичній активності та спорті і пропагувати здоровий спосіб життя, потрібно заохочувати уряди активізувати свої зусилля по роботі зі спортивними організаціями та молодими людьми, щоб спортивна діяльність займала важливе місце в школах, в усіх вікових групах і на всіх рівнях.

Цифрова революція. Сьогоднішнє світове суспільство є суспільством невідкладного спілкування. Прогрес в сфері комунікаційних технологій сповістив про початок нової цифрової епохи, яка докорінно змінила обмін та розповсюдження інформації та продовжує перетворювати наше суспільства в глобальну мережу. Олімпійський рух та його члени повинні повною мірою усвідомлювати вплив такого розвитку на всю їх діяльність. Майбутні стратегії і підходи потрібно планувати згідно з величезними новими можливостями та змінами, зумовленими цифровою революцією.

Рисунок 6.2. - Структура керівних органів МОК.

В Олімпійській хартії в розділі «Олімпійський конгрес» зазначено:

На Олімпійський конгрес збираються представники структур, що становлять:

- Олімпійський рух;
- строки проведення Конгресів визначає МОК;
- Конгрес скликається Президентом МОК;
- Конгрес носить консультативний характер.

Роз'яснення до Правила 4

1. Олімпійський конгрес за рішенням Сесії скликає Президент МОК.

МОК організовує Конгрес у місці та в строки, які визначає Сесія.

Президент головує на Конгресі й визначає його процедуру.

2. На Олімпійському конгресі присутні:

- члени МОК;
- почесний президент МОК;
- почесні члени;
- члени-доброчинці МОК;
- делегати, що представляють МСФ і НОКи;
- на ньому можуть також бути присутні представники організацій, визнаних МОКом.

Крім того, на Олімпійському конгресі можуть бути присутні атлети й особи, запрошені індивідуально або як представники.

3. Виконком МОК визначає порядок денний Олімпійського конгресу після консультацій з МСФ і НОК.

7 СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

Основні напрямки діяльності Міжнародного Олімпійського комітету

Розвиток сучасного олімпійського руху з кожним роком більшою мірою залежить від соціально-економічної ситуації у кожній країні та у світі в цілому. Однією з визначальних особливостей даної ситуації є постійне інтегрування олімпійського спорту у систему ринкової економіки, що виявляється у його комерціалізації.

Організаційно-керівничі структури олімпійського руху (Міжнародний олімпійський комітет (МОК), міжнародні спортивні федерації (МСФ), національні олімпійські комітети (НОК), національні федерації з видів спорту) у зв'язку з цим **змушені**

постійно враховувати у своїй діяльності зміни, які відбуваються на ринку товарів та послуг. З цією метою ними з більшою інтенсивністю використовуються соціальні керівничі процедури, які у сукупності складають їх комерційну діяльність.

За умов сьогодення триває постійний пошук шляхів подальшого вдосконалення комерційної діяльності в олімпійському спорті. Це обумовлене новими задачами, які постають перед олімпійським рухом у зв'язку із зростанням його ролі у сучасному світі, а також новою політичною та соціально-економічною ситуацією у світі на межі століть.

Зростаючий вплив комерціалізації на розвиток олімпійського спорту відображений у значній кількості публікацій, які присвячені різним її аспектам.

Зміст результату соціально-економічної діяльності людини в олімпійському спорті. Такою є **послуга олімпійського спорту (ПОС)**, яка уявляє з себе сукупну діяльність учасників олімпійського руху, що спрямована на задоволення запитів споживачів. ПОС характеризується складною багатокомпонентною структурою. Це об'єктивно обумовлене сутністю олімпійського руху. Виходячи з його ґрунтовних принципів, які зафіксовані в Олімпійській хартії, можна виділити основні компоненти змісту ПОС, які визначають її корисність для споживачів як потенційного товару: 1) культурно-світоглядний; 2) комунікативний; 3) політичний; 4) видовищний. Вони тісно пов'язані між собою, не можуть реалізовуватись окремо один від одного. В силу цього у своїй взаємодії вони визначають неповторність ПОС як соціально-економічного феномена, її різницю від інших видів послуг.

За умов ринкових стосунків ПОС невиключно перетворюється у товар. який має своїх споживачів. Виділяються дві основні групи споживачів: першорядні (глядачі) та другорядні (представники ділового світу, а також засобів масової інформації).

Платонов В.М. аргументує положення про те, що підґрунтям комерціалізації олімпійського спорту виступає процес встановлення стійких контактів між спортивними організаціями та другорядними споживачами ПОС. Виходячи з цього, комерціалізація олімпійського спорту розглядається як процес взаємного зближення та співробітництва між учасниками міжнародного олімпійського руху та представниками ділового світу, який ґрунтується на зростаючих

ринкових можливостях олімпійського спорту, використанні сучасних керівничих технологій та забезпечує реалізацію інтересів обох сторін.

Існує питання, яке присвячене проблемі періодизації процесу комерціалізації олімпійського спорту. В спеціальній літературі запропоновані критерії періодизації, серед яких:

- стан ринку ПОС на конкретному історичному етапі, який вміщує характер запиту та пропозиції на ПОС, специфіку взаємин між ними;

- співвідношення між різними сегментами ринку, перед усім такими, в яких відображаються покупничі переважання «першорядних» та «другорядних» споживачів ПОС;

- характер та форми комерційної діяльності організаційно-керівничих структур олімпійського спорту;

- наявність спеціальних підрозділів або посадових осіб в організаційно-керівничих структурах олімпійського спорту, які забезпечують комерційну діяльність;

- рівень психологічної готовності учасників олімпійського руху до участі у комерційній діяльності;

- рівень соціально-економічної ефективності комерційної діяльності в олімпійському спорті.

Керуючись наведеними критеріями, можна виділити та охарактеризувати основні періоди розвитку комерціалізації олімпійського спорту:

- перший період - кінець XIX століття - 60-і роки XX століття;

- другий період - 60-і - 70-і роки;

- третій період - 80-і роки - кінець XX століття.

Розглядаючи тему «Комерційна діяльність в олімпійському спорті», необхідно вирішити задачі, які пов'язані з моделюванням системи комерційної діяльності учасників міжнародного олімпійського руху та характеристикою її підсистем.

Система комерційної діяльності в олімпійському спорті має ієрархічну структуру. Можна виділити низку рівневих підсистем:

I – комерційна діяльність, яка здійснюється на глобальному (світовому) рівні;

II – комерційна діяльність, яка здійснюється на регіональному рівні;

III – комерційна діяльність, яка здійснюється на національному рівні;

IV – комерційна діяльність, яка пов'язана з підготовкою та проведенням Олімпійських ігор.

Важливо відзначити, що комерційна діяльність в олімпійському спорті є соціальною системою. Це система відкритого типу, яка характеризується численними зовнішніми зв'язками. Вона є підсистемою системи олімпійського спорту та функціонує відповідно до потреб її розвитку.

В свою чергу, система олімпійського спорту виступає однією з підсистем суспільства, характер функціонування якої визначається суспільними потребами, які можна задовольнити за допомогою послуг олімпійського спорту. Задачею комерційної діяльності і є забезпечення умов для максимального задоволення потреб суспільства у ПОС. Не менш важливою її задачею є залучення ресурсів, які наявні у суспільстві, для розвитку олімпійського спорту.

Між підсистемами існують взаємозв'язки, які у своїй сукупності визначають характер розвитку системи. Пріоритетне положення посідає підсистема глобальної комерційної діяльності. Між нею та іншими підсистемами встановлюються вертикальні зв'язки. Суб'єкти глобальної діяльності - МОК, МСФ, представляючи верховну владу олімпійського руху, встановлюють «правила гри» у всій системі, контролюють її виконання забезпечуючи тим самим цілісність системи та єдину спрямованість її розвитку.

Сучасна комерційна діяльність МОК спрямована на досягнення таких цілей:

- забезпечення повної фінансової незалежності олімпійського руху та одержання засобами цього можливості надання допомоги у розвитку олімпізму у світі;

- розробка довгострокової програми яка може ґрунтуватися на успішній діяльності постійно діючих організаційних комітетів Олімпійських ігор, на противагу відтворенню комерційних структур для кожних нових Олімпійських ігор;

- забезпечення справедливого розподілу прибутків у всіх галузях олімпійського руху між ОКОІ, національними олімпійськими комітетами та їх континентальними асоціаціями, міжнародними спортивними федераціями та іншими міжнародними спортивними організаціями, включаючи фінансову підтримку країнам, які розвиваються;

- зменшення можливості «безконтрольної комерціалізації» олімпійського руху, скорочення кількості комерційних партнерів та контроль використання олімпійської символіки.

Досягнення вказаних цілей забезпечується шляхом реалізації низки *маркетингових програм*, до яких належать:

- програми ділового співробітництва з телевізійними компаніями на предмет продажу їм прав на здійснення трансляцій змагань Олімпійських ігор;

- рекламно-спонсорські програми (TOP Sponsor Programmes);

- ліцензійні програми (IOC Licensing);

- програми ділового співробітництва з постачальниками (IOC Suppliers);

- програми випуску олімпійських монет (IOC Coin Programmes);

- програми випуску олімпійських поштових марок (Olimpic Philatelic Programmes).

Реалізація вказаних програм приносить олімпійському руху постійно зростаючі прибутки

Перспективи розвитку комерційної діяльності в олімпійському спорті. В цьому питанні визначено шляхи вдосконалення комерційної діяльності на межу століть.

З 80-х років спостерігається стійка тенденція зростання соціальної та економічної ефективності комерційної діяльності в олімпійському спорті. Вона знаходить своє відображення у низці моментів:

- значному рості позитивного іміджу олімпійського спорту у світі;

- збільшенні кількості країн-учасників Олімпійських ігор;

- скороченні безробіття у країнах-організаторах змагань, особливо у містах та регіонах, які є безпосередніми господарями змагань;

- зростанні рівня керування процесом комерціалізації з боку організаційних структур олімпійського спорту на підставі принципів «адресової комерціалізації» («addressing commercialisation»), яка спрямована на жорстке обмеження сфери впливу комерційних стосунків в олімпійському спорті;

- вдосконаленні розподілу прибутків від реалізації комерційних програм між учасниками олімпійського руху;

- рості інвестицій до соціальної інфраструктури країн та міст-господарів Олімпійських ігор.

Загальні прибутки від продажу телевізійних прав у 80-90-х роках. З 70-х років, зокрема, до розподілу прибутків, які отримуються від продажу прав на телетрансляцію Олімпійських ігор, увійшли НОК. МОК перераховує кошти НОКом через програму «Олімпійська солідарність», яка затверджена з метою організації різних курсів, семінарів з підготовки кадрів, надання технічної допомоги олімпійському руху, перед усім у країнах, які розвиваються. Так, у 1982-1992 роках з цією метою було витрачено 24,4 млн. доларів. Окрім того, МОК сплачує НОК частину витрат на участь в Іграх. Наприклад, для участі в Іграх у Калгарі та Сеулі НОК отримав більш, ніж 23 млн. доларів.

8 ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМНО-СПОНСОРСЬКИХ ПРОГРАМ ТОП

Послідовно зростає частка НОК і у розподілі прибутків, які одержуються від реалізації програм ТОП. Так, якщо у 1988 році вона складала лише біля 20% (ТОП - 1), то у 1992 році - 42%. Якщо говорити про абсолютні цифри, то прибутки НОК від спонсорських програм зросли від 20 млн. доларів у 1984 році до 194 млн. доларів у 1994 році, тобто майже у десять разів. Це свідчить про високу економічну ефективність програм олімпійського маркетингу для народів, які прагнуть активно інтегрувати до міжнародного олімпійського руху.

Суттєво змінилась і структура прибутків, які одержують оргкомітети Олімпійських ігор. Якщо до кінця 80-х років питома вага прибутків від продажу телевізійних прав стабільно складала 80% загальної суми комерційних прибутків організаторів Ігор, то на кінець 90-х років вона практично зрівнялась з часткою прибутків, які отримуються від компаній-спонсорів

В той же час зазначається, що зростання ефекту у масштабах усієї системи комерційної діяльності досягається головним чином завдяки активній (хоча і не позбавленій недоліків) комерційній політиці МОК. Внесок же інших підсистем (за винятком, можливо, підсистеми комерційної діяльності, яка пов'язана з підготовкою та

проведенням Олімпійських ігор) не може задовольняти потребам розвитку олімпійського руху у XXI віці.

Це стосується перед усім таких ланок, якими є НОК країн, які розвиваються, з несформованими олімпійськими традиціями (Сирія), а також НОК молодих незалежних держав з перехідними суспільними системами (Україна, Білорусь).

Все це вимагає внесення коректив до функціонування системи комерційної діяльності в олімпійському спорті, які дозволили б у перспективі зміцнити та посилити тенденцію до зростання її ефективності.

Комерціалізація олімпійського спорту за сучасних умов є невід'ємною характерною рисою міжнародного олімпійського руху та обов'язковою умовою його успішного розвитку. Вона закономірно породжена змістом діяльності у галузі олімпійського спорту та соціально-економічними умовами його функціонування.

Специфіка розгортання процесу комерціалізації в олімпійському спорті у тій чи іншій країні обумовлюється ступенем повноти ринку послуг олімпійського спорту, рівнем розвинутості його сегментів, а також характером взаємодії між ними. Комерціалізація в олімпійському спорті є постійно змінним соціальним феноменом, який у своєму розвитку послідовно пройшов низку історичних етапів.

Взаємне прагнення один до одного представників бізнесу та організаційних структур олімпійського спорту, яке виникає за умов ринку, реалізується на практиці у формі комерційної діяльності учасників олімпійського руху. Вона уявляє з себе складну динамічну соціальну систему відкритого типу, яка складається з низки підсистем, які взаємопов'язані та взаємодіють між собою за допомогою вертикальних та горизонтальних зв'язків відповідно до головної мети комерціалізації в олімпійському спорті. Провідна роль у системі комерційної діяльності належить підсистемі комерційної діяльності, яка здійснюється на глобальному (світовому) рівні. Система комерційної діяльності в олімпійському спорті за допомогою зовнішніх зв'язків взаємодіє з іншими соціальними системами: системою олімпійського спорту, системою бізнесу тощо. В результаті взаємодії вона зберігає та відтворює свої властивості як соціальної системи.

Вплив комерціалізації в олімпійському спорті на розвиток олімпійського руху та соціальний прогрес простежується через зміни

її ефективності. Виходячи із внутрішнього змісту комерціалізації, можна виділити дві складові її ефективності: *соціальну та економічну*.

Перша відображує переважно якісний аспект, а друга - кількісний аспект здійснення комерційної діяльності. Аналіз динаміки використаних у роботі якісних та кількісних показників свідчить про те, що, починаючи з 80-х років, спостерігається стійке зростання як соціальної, так і економічної ефективності комерційної діяльності в олімпійському спорті. В той же час подальше зростання ефективності стримується негативними наслідками комерціалізації в олімпійському спорті, на попередження та подолання яких спрямовані зусилля учасників міжнародного олімпійського руху, світової громадськості.

З метою якісного вдосконалення системи комерційної діяльності в олімпійському спорті необхідно: МОК, МСФ, НОК, які тривалий час здійснюють систематизовану комерційну діяльність, розробити та реалізувати заходи зі зміни змісту ділових зв'язків з компаніями, які співробітничать з ними, з тим, щоб надати цим зв'язкам характеру реального партнерства, яке ґрунтується на точному розрахунку та взаємній вигоді. З цією метою:

- МСФ та НОК створити спеціальні органи (відділи або комісії), які б забезпечували на професійному рівні (у крайньому випадку, на добровільних засадах) розробку та реалізацію комерційних програм;

- МСФ та НОК встановити ділові контакти з міжнародними організаціями, які спеціалізуються на питаннях надання консультативних або посередницьких послуг спортивним організаціям відносно здійснення їх комерційної діяльності;

- МОК, НОК, МСФ розробити механізм практичної участі кожного із своїх членів у пропаганді аспектів сучасного олімпійського спорту, які визначають його комерційну привабливість, з метою встановлення зв'язків з представниками ділового світу. Разом з цим передбачити заходи, які виключають можливі випадки небезкорисливого протекціоналізму з боку членів МОК, НОК, МСФ інтересів ОКОІ або представників ділового світу;

- МОК розробити механізм досягнення збалансування між передбачуваним економічним та соціальним ефектом комерційної діяльності під час вибору міста-господаря Олімпійських ігор;

- МОК надавати систематичну методичну та фінансову допомогу в організації комерційної діяльності міжнародним

спортивним федераціям та національним олімпійським комітетам, які об'єктивно не мають достатніх іміджевих можливостей;

- МСФ, ЦОК, спираючись на розроблений МОК підхід, опрацювати механізм справедливого розподілу прибутків, які отримуються від реалізації комерційних програм. Особливу увагу варто приділити проблемі стимулювання усіх спортсменів-учасників Олімпійських ігор, а не лише переможців та призерів.

- НОК України здійснити заходи, які спрямовані на забезпечення систематичної маркетингової діяльності з урахуванням популярності олімпійського спорту серед населення, а також соціально-економічної ситуації, яка склалася;

- вивчити досвід комерційної діяльності МОК, МСФ, НОК інших країн. З цією метою провести під егідою МОК серію тематичних семінарів для керівників та фахівців спортивних організацій України;

- спираючись на підтримку МОК, встановити контакти з міжнародними компаніями, які спеціалізуються на наданні маркетингових послуг спортивним організаціям;

- сформувані ретельно підібрані та добре оформлені пакети про ділове співробітництво передбачуваним спонсорам. Розповсюдити їх в першу чергу серед іноземних компаній, у тому числі діючих в Україні;

- опрацювати питання про можливість створення спонсорських об'єднань (пулів) з числа вітчизняних компаній у підтримку національних олімпійських команд;

- ініціювати прийняття законодавчих актів або доповнень до чинного законодавства України з метою надання пільг компаніям, які подають фінансову чи іншу допомогу національним олімпійським командам;

- впровадити у практику випуски серій пам'ятних поштових марок та монет, які присвячені участі українських спортсменів в Олімпійських іграх.

9 СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ СПОРТУ І НАПРЯМУ СПОРТИВНОГО РУХУ В СУСПІЛЬСТВІ

Основні функції і функціональні зв'язки спорту в системі соціальних явищ. У сучасній спеціальній літературі, присвяченій

характеристиці соціальної значущості спорту, він характеризується як поліфункціональне (багатофункціональне) явище. При цьому дається великий перелік його соціальних функцій, під якими маються на увазі різні прояви його багатогранної ролі в житті індивіда і суспільства.

Існують ряд специфічних функцій, властивих тільки спорту як особливому явищу соціальної реальності, і його функціональні зв'язки з іншими громадськими явищами і процесами.

З аналізу історичних витоків спорту і його відмінних рис як власне діяльність змагання наслідують, що **спорту властива специфічна еталонна для змагання функція**. Досягнення (у вигляді спортивно-технічних результатів, спортивно-класифікаційних нормативів і, особливо, рекордів), що виявляються і фіксуються в спорті, придбаваючи громадське визнання, служать свого роду еталонними вимірниками індивідуальних і загальнолюдських можливостей. Вони реалізуються в спорті, а в той же час є наочними, чітко виділеними орієнтирами на шляху реалізації цих можливостей. Їх «спортивний еталон» досить строго уніфікований, але, на відміну від інших еталонів, не залишається незмінним, а прогресує, стимулюючи тим самим прогресуючу мобілізацію зусиль спортсменів по самоудосконаленню, розвитку. Це в найбільшій мірі виражено, природно, у сфері спорту вищих досягнень, де встановлюються і перевищуються спортивні досягнення загальнолюдського масштабу на основі наполегливих зусиль, пов'язаних із самовизначенням і самоствердженням особи через гуманні форми чесного суперництва і демонстрацію в нім визнаних результатів.

Еталонна функція спорту найтіснішим чином спряжена з його **евристично-досягницькою функцією**. Вона особливо істотна як для індивіду, так і для суспільства. Відомо, що соціальна функція спорту полягає в тому, що він є особливим типом евристичної діяльності, тобто діяльності творчо-пошукової, що включає моменти відкриття, виявлення нового. На відміну від інших типів евристичної діяльності, спортивна діяльність орієнтована не на відкриття чогось, людини, що знаходиться зовні, а на практичне виявлення наших власних досягницьких можливостей, а також ефективних засобів і методів реалізації їх на все вищому рівні, причому таких, в основі яких лежать діяльнісні здібності самого спортсмена.

Відповідно в процесі розгортання спортивної діяльності не просто відтворюються раніше досягнуті спортсменом результати, але

й реалізуються можливості нових досягнень, знаходяться і утілюються в неабияких результатах усе більш дієві чинники спортивного вдосконалення. Ця евристично-досягницька функція властива в тій чи іншій мірі спорту в цілому. Якнайповніше вона виражена у сфері спорту вищих досягнень.

Щоб досягти дійсно видатних спортивних результатів що претендують на них повинні знайти неординарні кошти, методи і умови повної мобілізації і збільшення функціональних можливостей свого організму, «отриманих від природи». Також необхідно навчитися найефективніше використовувати це, щоб піднятися на рівень спортивної працездатності, ніким раніше не досягнутий.

Таким чином, спорт знаходить нові шляхи до висот людських досягнень. Створювані при цьому засоби і методи перетворення індивідуальних природних якостей стають загальнокультурним надбанням у міру проникнення в масову практику.

Необхідно враховувати також те, що пізнавальні дані, що придбавалися в процесі вдосконалення спортивних досягнень, набувають наукового значення. Фізіолог, лауреат Нобелівської премії А. Хілл стверджував, що найбільша кількість сконцентрованих фізіологічних даних про людину міститься не у книгах з фізіології, а у світових спортивних рекордах. Специфічні функції спорту є похідними від самої його суті. У них виражаються його істотні особливості як діяльності, які розгортаються по закономірностях максимальної реалізації людських можливостей і спрямованого на розвиток дієздатності, що неухильно долає її уявні «межі».

10 МНОЖИННІСТЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ СПОРТУ І ВАРІАТИВНІСТЬ ЇХ КОНКРЕТНИХ ПРОЯВІВ

Спорт проник у різні сфери життя суспільства. В міру його розвитку, ставало очевидним його багатоганне соціальне значення і те, що він може бути придатний для задоволення різноманітних потреб особи і суспільства. По цьому він широко представлений зараз в системі освіти : виховання підростаючих і дорослих поколінь, в комплексі заходів соціальної охорони здоров'я, в різноманітних сферах культурного спілкування і міжнародних відносин, ряду інших

соціальних сфер. Враховуючи усе це, можна говорити про спорт, як про багатофункціональне явище.

Проте не усе, в чому проявляється вплив спорту на особу, і міжлюдські стосунки є його власні функції. Правомірно говорити про **функціональні зв'язки (стосунки) спорту**, що об'єднують його з іншими чинниками або сторонами соціальної реальності.

У зв'язку з цим необхідно розглядати роль спорту в якості чинника спрямованого формування і розвитку індивіда. За умови органічного включення в цілісну відлагоджену соціально-педагогічну систему спорт служить надзвичайно дієвим засобом і методом багатогранної виховної практики.

Властива спортивній діяльності спрямованість до неабияких результатів, її характер власне змагання, неординарні вимоги, що об'єктивно пред'являються нею до фізичних і психічних якостей спортсмена, а також інші її особливості дозволяють використовувати спорт як радикально впливаючий чинник фізичного виховання. Разом з цим, спорт використовується для виховання волі, характеру, особових властивостей індивіду і так далі

Необхідно враховувати, що особово-виховуючий ефект залучення до спорту залежить не лише і часто не стільки від нього самого, а понад усе від системи міжособових і спрямованих на виховання стосунків, які складаються у сфері спорту і навколо нього.

В якості особливо ефективного чинника спрямованої дії на процес індивідуального фізичного розвитку спорт найширше представлений в системі фізичного виховання. Тут його роль велика як у базовому фізичному вихованні, так і в спеціалізованих різновидах фізичного виховання, у тому числі в професійно-прикладній фізичній підготовці до трудової і військово-службової діяльності. Також потрібно відмітити, що прикладне значення спорту в підготовці до професійної діяльності і в її оптимізації не зникає і у наш час. Це обумовлено в основному двома обставинами:

По-перше, кількість і якість будь-якої багаторічної професійної праці, так або інакше, залежить від загального рівня функціональних можливостей організму, а вони можуть бути істотно збільшені в результаті систематичних занять спортом.

По-друге, існують і виникають знову види і різновиди спорту, які моделюють на підвищеному рівні ті вимоги до здібностей, умінь і навичок, які пред'являють певні типи професійної діяльності. Такі

види і різновиди спорту відповідно і називають «професійно-прикладними» (авіаційний спорт для тих, що обирають льотні професії, автомобільний спорт для водіїв автотранспорту, військово-прикладні види спорту для військовослужбовців і так далі).

Популярність спорту постійно зростає, до нього залучаються маси людей, які відрізняються один від одного за інтересами, рівнем підготовленості, вічком, станом здоров'я і в інших стосунках. В той же час функції спорту в тій чи іншій мірі диференціювалися стосовно особливостей різних контингентів тих, що займаються, їх потреб і умов їх задоволення. Залежно від цього у практиці спорту виникли такі модифікації, при яких типова для власне спортивної діяльності спрямованість до можливо високих досягнень відходить на другий план. На перший висуваються установки іншого роду. Переважно тут використовуються ті, що підтримують індивідуальну «кондицію» і оздоровчо-рекреативні властивості спорту. Система занять, при цьому будується в основному за типом фізкультурно-кондиційного тренування з обмеженими за масштабом і досягницькими установками змаганнями. Такі модифікації необхідно відрізнити від власне спортивної діяльності з усіма властивими їй ознаками.

Спорт – це видовище і цим він цікавий для усіх. З основних специфічних властивостей спорту виникає його **емоційно-видовищна дієвість** як власне діяльності змагання. Вона багато в чому обумовлена його естетичною привабливістю і посилюється за розширенням аудиторії його уболівальників. Без уболівальників спорт не став би загальнозначним соціальним явищем. Розширенню аудиторії спортивних видовищ сприяв прогрес технічних засобів масових комунікацій, особливо телебачення. Відповідно збільшився вплив спорту на емоційний світ людства.

Дуже істотну роль в емоційній дієвості спортивних видовищ грають естетичні властивості, об'єктивно властиві спорту.

Маючи неординарні естетичні властивості, спорт привертає увагу як явище мистецтва, відображаючись в різних його формах (художньо-образотворча творчість, кінематографія та ін.) і в деякій частині зливається з мистецтвом (спортивна і художня гімнастика, спортивні танці на льоду і так далі), що театралізується.

Вплив спортивних видовищ на причетних до них не однозначний і не завжди є прославляючим. Його характер залежить від чистоти самого спорту, особливо від того, наскільки твердо

дотримуються в нім спортивно-етичні норми і правила. Також існує залежність від культури і вихованості уболівальників

Зростає цінність спорту як чинника соціалізації особи, соціальної інтеграції і міжнародних зв'язків. Ці сторони соціального значення спорту найбільшим чином залежать від характеру і масштабу міжособових, міжгрупових і ширших громадських стосунків, що складаються в його сфері і у зв'язку з ним.

Навіть при відносній обмеженості індивідуально встановлюваних у сфері спорту стосунків сукупність їх так чи інакше грає певну роль в «соціалізації» особи, тобто освоєнні індивідом соціального досвіду. Такий досвід виражається в досвіді міжлюдського спілкування і соціально виправдовуваної поведінки.

У міру розгортання спортивного руху як масової людської течії зростає і його роль в соціальній інтеграції – об'єднанні людей у більш менш згуртовані організації неформального і офіційного характеру на основі спільності інтересів і спільної діяльності щодо їх задоволення. Суспільства не байдужі до ідейної і соціально-формуальної спрямованості цього руху. Популярність спорту, емоційна дохідливість що відбувається в нім і як би сам собою виникаючий зв'язок спортивних успіхів з престижними інтересами мас, націй, держав роблять його зручним каналом для дії на масову свідомість, який нерідко активно використовується політичними силами різного роду у своїх цілях. Проте, це не означає, що самому спорту внутрішньо властива деяка конкретно-політична або політико-ідеологічна функція.

Спортивні зв'язки здавна займають одно з провідних місць в міжнародному спілкуванні. Цей факт обумовлений особливими **комунікативними властивостями спорту**, вираженими в інтегральному характері «спортивної мови», зрозумілої практично усім без перекладу. Мова ця - загальнолюдська логіка чесного змагання в ім'я гуманістичних цінностей. Його закони однакові для усіх і принципово несумісні з будь-якими маніпуляціями, що ставлять тих хто змагається в нерівні умови. Інакше, міжнародні спортивні зв'язки не вирости б в нашу епоху до глобальних масштабів, а спортивний рух не став би щонайширшою інтернаціональною течією сучасності.

Характеризуючи великі аспекти соціальної ролі спорту як багатостороннього явища життя суспільства, необхідно враховувати

його економічне значення. Матеріальні вкладення суспільства в розвиток спорту багаторазово «окупаються» приростом найціннішого з усіх багатств будь-якого суспільства - дієздатності та здоров'я народу, рівнем його життєвої активності.

Економічно значущі і фінансові прибутки, що отримуються від спортивних видовищ, експлуатації спортивних споруд, продажу спортивного інвентаря, устаткування, екіпіровки та інших джерел, прямо або побічно пов'язаних із спортом.

Економічні стосунки можуть ставати домінуючими в деякій частині спорту, коли він професіоналізується і стає галуззю бізнесу, підпорядкованою комерційним інтересам.

Такий напрям в спорті називається професійно-комерційним. Розвиваючись за законами бізнесу, він набув рис, не характерних для чисто спортивних стосунків. Деякі з них викликають негативні оцінки. Проте, неминучою властивістю професійного спорту в цілому вони не являються.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Концептуальні основи олімпійської освіти.
2. Олімпійська освіта, як чинник формування громадської думки
3. Формування організаційно-педагогічних основ олімпійської освіти в Україні.
4. Олімпійська освіта майбутніх спеціалістів фізичної культури і спорту на основі особисто орієнтованого підходу.
5. Олімпійська освіта – ключова частина виховання дітей та молоді
6. Стан та шляхи вдосконалення олімпійської освіти і виховання молоді.
7. Актуальні завдання сучасної олімпійської освіти. Форми і методи олімпійської освіти
8. Інформаційні технології у системі олімпійської освіти студентської молоді.
9. Роль засобів масової інформації у формуванні олімпійської культури молоді.
10. Науково-методичні основи організації олімпійської освіти у період виробничої практики студентів фізкультурних вузів.
11. Інтеграція олімпійської освіти у навчально-виховний процес середньої школи.
12. Ідеали та цінності олімпізму у вихованні юних спортсменів.
13. Проблеми олімпійської освіти у діяльності Міжнародної олімпійської академії.
14. Регіональні системи олімпійської освіти України.
15. Інформаційні технології у системі олімпійської освіти студентської молоді
16. Педагогічна технологія безперервної олімпійської освіти та виховання
17. Формування системи олімпійської освіти у світлі діяльності міжнародних організацій (МОК).
18. Формування системи олімпійської освіти у світлі діяльності міжнародних організацій (МОА).
19. Формування системи олімпійської освіти у світлі діяльності міжнародних організацій (НОА).

20. Формування системи олімпійської освіти у світлі діяльності міжнародних організацій (Олімпійський музей).

21. Міжнародні та національні центри олімпійських досліджень і освіти

22. Пріоритетні напрями розвитку олімпійської освіти в Україні

23. Концепція впровадження в Україні Всеукраїнського олімпійського уроку та олімпійського тижня

АБРЕВІАТУРИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ОЛІМПІЙСЬКОМУ РУСІ

Абревіатури	Повна назва
МОК (IOC)	- Міжнародний олімпійський комітет
ОХ (OC)	- Олімпійська хартія
П... (R...)	- Правило Олімпійської хартії
Роз. (BLR...)	- Роз'яснення до правила Олімпійської хартії
ОКОІ (OCOG)	- Організаційний комітет Олімпійських ігор
МФ (MF)	- Міжнародна федерація
Абревіатури	- Повна назва
АСОІФ (ASOIF)	- Асоціація літніх олімпійських міжнародних федерацій
АІОВФ (AIOWF)	- Асоціація зимових олімпійських міжнародних федерацій
НОК (NOC)	- Національний олімпійський комітет
МПС (IPC)	- Міжнародний паралімпійський комітет
АНОК (ANOC)	- Асоціація національних олімпійських комітетів
АНОКА (ANOCA)	- Асоціація національних олімпійських комітетів Африки
ОКА (OCA)	- Олімпійська рада Азії
ПАСО (PASO)	- Панамериканська спортивна організація
ОНОК (ONOC)	- Національні олімпійські комітети Океанії
ЄОК (EOC)	- Європейські олімпійські комітети
САС (CAS)	- Суд спортивного арбітражу
СЗОІ (OGKM)	- Служба знань про Олімпійські ігри
ВАДА (WADA)	- Всесвітня антидопінгова агенція
МОА (IOA)	- Міжнародна олімпійська академія

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ОЛІМПІЗМУ

Принципи олімпійського спорту, його структура та основи діяльності були глибоко розроблені в кінці минулого століття П'єром де Кубертенем і його однодумцями і в основних рисах збереглися в даний час, що свідчить про їх обґрунтованість і життєвості. Звичайно, зміни, що відбувалися в світі протягом минулого століття, вимагали постійного вдосконалення міжнародної олімпійської системи, приведення її у відповідність з реаліями навколишнього світу і самого спорту вищих досягнень.

Основоположні принципи олімпізму (станом на 2013 рік).

1). Олімпізм являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле гідності тіла, волі та розуму.

Поєднуючи спорт з культурою та освітою, прагне до створення способу життя, який базується на радості від зусилля, освітній цінності доброго прикладу, соціальної відповідальності та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів.

2). Мета Олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на службу гармонійного розвитку людства, сприяючи створенню мирного суспільства, яке зацікавлене в збереженні людської гідності.

3). Олімпійський рух є узгоджена, організована, універсальна і постійна діяльність всіх осіб та організацій, що надихаються цінностями олімпізму, здійснювану під керівництвом МОК. Ця діяльність охоплює п'ять континентів. Вершиною її є об'єднання спортсменів усього світу на великому спортивному святі – Олімпійських іграх. **Символом олімпійського руху є п'ять переплетених кілець.**

4). Заняття спортом – одне з прав людини. Кожен повинен мати можливість займатися спортом, без дискримінації, в дусі олімпізму, що має на увазі взаєморозуміння в дусі дружби, солідарності та чесної гри.

5). Розуміючи, що спорт функціонує в рамках суспільства, спортивні організації всередині олімпійського руху повинні мати права і зобов'язання, властиві автономним організаціям, що включає в себе незалежне створення спортивних правил і контроль над ними, визначення структури та керівництво своїми організаціями, дотримання права на проведення виборів, вільних від будь-якого

зовнішнього впливу, а також відповідальність за забезпечення застосування принципів сумлінного управління.

6). Будь-яка форма дискримінації по відношенню до країни або особи – расового, релігійного, політичного або іншого характеру, або за ознакою статі – несумісна з приналежністю до олімпійського руху.

7). Належність до олімпійського руху вимагає дотримання положень Олімпійської хартії і визнання Міжнародним олімпійським комітетом.

З основоположних принципів олімпійського спорту витікає тісний взаємозв'язок олімпізму з вихованням, освітою і гармонійним розвитком людини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдуллаєв А.К. Олімпійський та професійний спорт: навчальний посібник до самостійної роботи з дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» для студентів ВНЗ III-IV рівня акредитації спеціальності «Фізична культура» / А.К. Абдуллаєв, В.С. Ушаков, І.В. Ребар – Мелітополь: ФОП Силаєва О.В., 2017. – 76 с.
2. Булатова, М.М. Олимпийские игры. (1896-1972). Т. 1 / М. М. Булатова, С.Н. Бубка, В.Н. Платонов. – Киев : Олимпийская лит., 2012. – 496 с.
3. Булатова, М.М. Олимпийские игры. (1976-2012). Т. 2 / М.М. Булатова, С.Н. Бубка, В. Н. Платонов. – Киев : Олимпийская лит., 2012. – 512 с.
4. Василюк В.М. Історія фізичної культури. Навчальний посібник. – Рівне: «Волинські береги», 2015. - 308 с.
5. Вербицький В.А. Історія фізичної культури та спорту в Україні : [навчальний посібник] / В.А. Вербицький, І.Г. Бондаренко. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – 340 с.
6. Допинг и эргогенные средства в спорте / под общ. ред. В. Н. Платонова. – Киев : Олимпийская лит., 2003. – 576 с.
7. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. / В.М. Єрмолова. — К., 2011. 335 с.
8. Енциклопедія олімпійського спорту України / за заг. ред. В. М. Платонов. – К. : Олімпійська літ., 2005. – 464 с.
9. Золоті сторінки олімпійського спорту України / авт. кол.: В. М. Платонов, М. Бака, М. М. Булатова [та ін.] ; ред. І. Федоренко. – Київ : Олімпійська література, 2000. 192 с.
10. Кубертен П. Олимпийские мемуары / Пьер де Кубертен.— К.: Олимп. лит., 1997. — 179 с.
11. Олимпийский спорт : учеб.-метод. пособие для студ. высш. учеб. заведений физ. воспитания и спорта / В.Н. Платонов, М.М. Булатова, Ю.П. Мичуда [и др.] ; МОНУ, НУФВСУ. – Киев : Олимпийская лит., 2014. – 176 с.
12. Олимпийский спорт: в 2 т. / В.Н. Платонов, М.М. Булатова, С.Н. Бубка [и др.]; [под общ. ред. В. Н. Платонова]. – К. : Олимп. л-ра, 2009. – Т. 1. – 736 с. : ил. – Библиогр.: С. 730–735.
13. Олимпийский спорт: в 2 т. / В.Н. Платонов, М.М. Булатова, С.Н. Бубка [и др.]; [под общ. ред. В.Н. Платонова]. – К. : Олимп. л-ра,

2009. – Т. 2. – 696 с. : ил. – Библиогр.: С. 685–695.

14. Платонов В.Н. Периодизация спортивной тренировки: Общая теория и ее практическое применение. – К. : Олимпийская литература, 2013. – 624 с.

15. Платонов В.Н. Подготовка национальных команд к Олимпийским играм: история и современность / В.Н. Платонов, Ю.А. Павленко, В.В. Томашевский. – Киев : Изд. дом Д. Бураго, 2012. – 256 с.

16. Платонов, В. Н. Подготовка спортсменов разных стран к Олимпийским играм / Н. Платонов, Ю. А. Павленко, В. В. Томашевский. – Киев : Изд. дом Д. Бураго, 2012. – 336 с.

17. Платонов, В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник : в 2 кн. / В. Н. Платонов. – Киев : Олимпийская лит., 2015. – Кн. 1. – 680 с.

18. Платонов, В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник : в 2 кн. / В. Н. Платонов. – Киев : Олимпийская лит., 2015. – Кн. 2. – С. 681–1432.

19. Столяров В. И. Содержание и структура физкультурно-спортивного воспитания детей и молодежи (теоретический анализ) : монография / В.И. Столяров, С.А. Фирсин, С.Ю. Баринов. – Саратов : Наука, 2012. – 269 с.

20. Теорія і методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навчальн. закл. фіз. виховання та спорту: у 2 т. / [Т.Ю. Круцевіч, Н.Є. Пангелова, О.Д. Кривчинкова та ін.; за ред. Т.Ю. Круцевіч]. - [2-ге вид., перероб. та доп.]. - К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра, 2017. - Т.1. - 384 с.

21. Теорія і методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навчальн. закл. фіз. виховання та спорту: у 2 т. / [Т.Ю. Круцевіч, Н.Є. Пангелова, О.Д. Кривчинкова та ін.; за ред. Т.Ю. Круцевіч]. - [2-ге вид., перероб. та доп.]. - К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра, 2017. - Т.2. - 448 с.

22. Шамардина Г.Н. Основы теории и методики физического воспитания. - Днепропетровск, 2016. - 461с.